

історичному контексті, зіставляє біблійну інтерпретацію естетичних проблем із їх трактуванням в античній, перській, ведійській, навіть скандинавській традиції. На відміну від поетизованої античним та подібним до них язичницьким миттям «радості життя», естетична концепція Біблії ґрунтується на почутті тимчасовості, нетривкості всього матеріального, пориві до Бога-Абсолюту й відчутті постійної присутності його у світі, що оточує людину. За словами автора, «це був неповторний естетичний космос, теоцентричний космос, що обертається навколо Яхве. <...> Це була спірітуалізована естетика, в якій тілесна краса і чуттєвий блиск речей сприймалися як швидкоплинний і мінливий відблиск Божественного» (с. 92; розрядка автора. — О.К.).

Останній розділ монографії — «Юда Іскаріот як трагедія богозалишеності» — присвячений нібито частковій проблемі інтерпретації окремого біблійного сюжету. Вдаючись до критичного аналізу численних досліджень про особливості художнього втілення образу відомого євангельського персонажа, автор бачить у них надто ризиковані умопобудови, що виникають на ґрунті поверхневого і вульгаризованого прочитання складного культурного матеріалу. Більшість із художніх версій образу Юди спрямовані головним чином на реабілітацію цього персонажа, а відтак виправдання зради. Натомість очевидно є потреба у відновленні споконвічного біблійного погляду на людську богозалишеність загалом і на зраду Юди зокрема.

Завершують книжку дуже чіткі, компактні й умотивовані висновки, які є логічним наслідком глибокого й оригінального дослідження ключових аспектів невичерпної проблематики Вічної книги. Немає жодних сумнівів, що нова праця професора Семена Абрамовича буде цікавою і корисною для культурологів, релігієзнавців, літературознавців, викладачів і студентів вищих навчальних закладів гуманітарного профілю та для всіх, хто цікавиться аксіологічними цінностями людського буття в їх біблійному вимірі.

Наостанок відзначимо, що публікація монографії стала можливою завдяки київському «Видавничому дому Дмитра Бураго», який вкотре потішив високоякісним науковим і культурно-мистецьким продуктом у прекрасному поліграфічному виконанні.

Отримано: 25.09.2018 р.

DOI: 10.32626/2309-7086.2018-15-2.366-368

О. В. Кульбаська

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ ПОРАДНИК З ПРОБЛЕМ ВАЛЕНТНО ЗУМОВЛЕНОГО КЕРУВАННЯ ДІЄСЛІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

[Колібаба Л.М., Фурса В. Словника дієслівного керування. Київ : Либідь, 2016. 656 с.]

«Проблеми лексикографії завжди належали до центральних у лінгвістиці — як з огляду на широкі суспільні й культурні потреби у словниках, так і на запити лінгвістів, для яких словник був і залишається не лише вмістищем різнопланової упорядкованої мовної інформації, а й імпульсом формулювання нових проблем, стимулом до наступних наукових пошуків. Словник часто глибше розкриває сутнісні сторони мови, особливості її структури та буття як

феномену культури, аніж лінгвістичні праці інших типів. Тому за словниками нерідко оцінюють стан розвитку й мови, і мовознавства, а за окремими з них /.../ визначають рівень унормованості, кодифікованості літературного стандарту та його стильової диференціації» (Гриценко П.Ю. «Слово поза словником»: реєстр словника як проблема сучасної тлумачної лексикографії // Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті: Теорія, практика, типологія. Ларисі Григорівні Скрипник. – К. : Вид-чий дім Дмитра Бурого, 2011. – С. 238).

У київському видавництві «Либідь» вийшла друком фундаментальна лексикографічна праця «Словник дієслівного керування» (2016 р., 656 с.), авторами якої є кандидати філологічних наук, наукові співробітники відділу граматики та наукової термінології Інституту української мови НАН України Лариси Миколаївни Колібаби (літери А–Є, П, У–Ф, Ц–Ш) й Валентини Миколаївни Фурси (літери Ж–О, П, Р–Т, Х, Щ–Я).

Книга, пропонована широкому читацькому загалу – науковцям, викладачам, журналістам, редакторам, юристам, перекладачам, учителям, аспірантам, учням і всім зацікавленим проблематикою культури мовлення, – **перше в українському мовознавстві лексикографічно-граматичне нормативне видання**, у якому на теоретичних засадах семантико-синтаксичної валентності проаналізовано граматичне керування дієслів та системно описано типове для сучасної української літературної мови морфологічне вираження значеннєво залежних від них форм іменникових компонентів.

У **«Передмові»** до Словника автори констатують: «Як засвідчує мовна практика, для багатьох мовців становить труднощі вибір нормативної форми іменника, субстантивованого прикметника, дієприкметника, займенника у висловах на зразок: *дякую вам* чи *дякую вас*, *говорити українською мовою* чи *говорити на українській мові*, *вибачте мене* чи *вибачте мені*, *повідомити нам* чи *повідомити нас*, *опанувати професію* чи *опанувати професією*, *зректися переконань* чи *зректися від переконань*, *хворіти на грип* чи *хворіти грипом*» (с. 3). Зрозуміло: помилки, що трапляються в граматичному вжитку, спричинені здебільшого неправильним використанням прийменникових та безприйменникових форм іменників, яким притаманна варіантність слововживання.

Імпонує, що рецензований актуальний практичний порадник:

- 1) побудовано на засадах **валентно зумовленого керування**, тобто на такій формі підрядного зв'язку, що стосується семантично передбачуваної опорним словом сполучуваності непрямих відмінків іменників без прийменників і з прийменниками;
- 2) уперше систематизує нормативні вияви керування найуживаніших однозначних і багатозначних дієслів сучасної української літературної мови;
- 3) є першою спробою повернути до активного вжитку питомі, органічні для української мови словоформи й синтаксичні конструкції, що їх забороняли або обмежували у використанні в радянський час;
- 4) систематизує граматичні форми вираження керованих слів з урахуванням сучасних здобутків теоретичного та прикладного українського мовознавства й виважених засад академічної науки;
- 5) опертий на широку джерельну базу – усну творчість українського народу, художні твори класиків української літератури та сучасних митців слова, публіцистичні й наукові тексти авторитетних друкованих та інтернетівських видань, лексикографічні праці («Словарь української мови» в 4-ох томах за ред. Бориса Грінченка (К., 1907-1909), «Словник української мови» в 11-ти томах (К., 1970-1980), «Словник української мови» (К., 2012), «Великий

тлумачний словник сучасної української мови» (К., 2005), «Універсальний словник української мови» З. Й. Куньч (Тернопіль, 2007), «Український орфографічний словник» (К., 2009) тощо.

Структуру й обсяг Словника зумовили чітко окреслені **мета й завдання**, з-поміж яких: виявити й лексикографічно зафіксувати дієслівне керування, морфологічне вираження якого є типовим для сучасної української літературної мови та становить труднощі граматичного плану, а також запропонувати нормативне формовживання.

Ошатне поліграфічне видання охоплює такі **структурні компоненти**: передмову; коментарі щодо того, як читати словникову статтю; список скорочень; український алфавіт; словникові статті; список джерел ілюстративного матеріалу та покажчик реєстрових дієслів.

У **«Передмові»** окреслено коло потенційних користувачів словника, вміщено відомості щодо його побудови, зокрема в таких підрозділах: I. Характеристика реєстрових дієслів. II. Тлумачення лексичного значення (лексичних значень) реєстрового дієслова. III. Запитання до керованого слова. IV. Типова відмінкова чи прийменниково-відмінкова форма вираження керованого слова. V. Найуживаніші іменники (субстантивовані прикметники та дієприкметники) і займенники, якими керує реєстрове дієслово. VI. Ілюстративний матеріал.

Наведений список використаної літератури, який налічує **74 позиції**, засвідчує глибoku обізнаність авторів із порушеною проблемою (с. 3; 10-12).

Розділ **«Як читати словникову статтю»** наочно на конкретних прикладах демонструє використання символів, позначок, скорочень і пояснює логіку розташування складників кожної словникової статті (с. 13).

Заслугує на поцінування додаткова інформація, уміщена в словникових статтях, зокрема:

- 1) для кожного дієслова визначено граматичну категорію виду: **недок.** (недоконаний), **док.** (доконаний) або **недок. і док.** (для двовидових дієслів);
- 2) парновидові дієслова подано у формі інфінітива недоконаного виду, а поряд дібрано інший член видової пари – інфінітив дієслова доконаного виду;
- 3) до багатозначних дієслів, окрім прямих лексичних значень, наведено також переносні, спеціально-термінологічні, фразеологічно зумовлені, діалектні, розмовні, застарілі тощо;
- 4) реєстрові дієслова зафіксовано з наголосом і стилістичними ремарками;
- 5) широко представлено варіантні відмінкові форми залежних іменників (*дякувати батькові / батьку, купити ніж / ножа, пливати по морю / морі*);
- 6) об'єднано синонімічні прийменники, що слугують виразниками тих самих семантико-синтаксичних відношень (*біля, коло, поруч із, поряд із* – значення місяця, близького до чого-, кого-небудь);
- 7) відбито фонетичну варіантність прийменників *у / в; з / із / зі; під / піді; над / наді; перед / переді*.

Отже, правила побудови дієслівних, як і інших типів словосполучень української літературної мови, не можна ігнорувати, а навпаки, їх треба добре знати і послідовно реалізовувати в щоденній практиці. Без жодного сумніву, ретельно опрацювавши матеріал «Словника дієслівного керування», кожен читач значно поповнить свій активний запас нормативними конструкціями й підвищить свої комунікативні компетентності. Сподіваємося в короткому часі тримати в руках лексикографічні праці, що репрезентують нормативність словосполучень, побудованих на ґрунті прикметникового та іменникового керування.

Отримано: 24.09.2018 р.